

А. Р. Туманянц, кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального процесу Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОКРЕМОЇ КАТЕГОРІЇ ОСІБ

У тезах розглядаються деякі дискусійні питання, які виникають у зв'язку з кримінальним провадженням щодо окремої категорії осіб.

В тезисах рассматриваются некоторые дискуссионные вопросы, связанные с уголовным производством относительно отдельной категории лиц.

У багатьох країнах корупція стала частиною політичної й адміністративної реальності. Хабарництво, розтрата, інші її види виявилися причиною погіршення економічної й політичної ситуації і спричинення шкоди суспільству в цілому. Це змусило законодавство низки держав приділити більше уваги боротьбі із цим ганебним явищем.

В Україні корупція набула тотального характеру, перетворилася на велику проблему: нею пронизані всі гілки влади, уражені найрізноманітніші суспільні відносини. Створення належної системи протидії корупції й усунення породжуючих її причин, вимагають удосконалення кримінально-процесуальних механізмів протидії злочинності корумпованих осіб, які мають процесуальний імунітет, і забезпечення ефективної діяльності правоохоронних органів по припиненню будь-яких спроб з боку осіб з особливим правовим статусом уникнути відповідальності за вчинені злочини.

З метою створення ефективної системи гарантій діяльності деяких категорій виборних і посадових осіб законодавчої, виконавчої й судової гілки влади у кримінально-процесуальному законодавстві України щодо них передбачені спеціальні правила кримінального провадження. Вони покликані забезпечити додаткові заходи захисту від можливого використання репресивних методів для того, щоб перешкодити законній діяльності вказаних осіб і розправі над ними за законом професійну діяльність.

Особливості кримінального провадження стосовно окремої категорії осіб потрібно розглядати як сукупність виняткових юридичних норм, що регулюють особливий порядок виконання процесуальних і слідчих дій щодо них або за їх участю.

Положення кримінально-процесуального законодавства про притягнення до кримінальної відповідальності окремої категорії осіб викладені в основному системно і спрямовані на створення додаткових гарантій незалежності спеціальних суб'єктів. Але дані правила й сьогодні є об'єктом дискусій, що висловлюються в контексті конституційного принципу рівності перед законом і судом. Існує думка, що в деяких випадках такий порядок сприяє неможливості притягнення осіб до кримінальної відповідальності через необґрунтовані привілеї, які вони мають. Проте особи з особливим правовим статусом не звільняються від кримінальної відповідальності за вчинені ними злочини, а особлива процедура притягнення їх до кримінальної відповідальності забезпечує їм нормальні умови діяльності. Прийнято вважати, що наявність такої процедури в цілому не суперечить законодавчому порядку, встановленому в усіх цивілізованих державах.

Кримінальне провадження стосовно окремої категорії осіб – це прояв диференціації кримінально-процесуальної форми в бік її ускладнення внаслідок важливості питань, що входять до кола службових обов'язків цих суб'єктів, і необхідності створення спеціального правового механізму, який міг би гарантувати незалежність їх волевиявлення при ухваленні рішень. Сама по собі диференціація кримінального судочинства не порушує принципу рівності перед законом і судом, якщо при цьому гарантується рівність прав і свобод незалежно від посадового положення, переконань та інших обставин.

Імунітет у кримінально-процесуальному праві виступає гарантією незалежності його носіїв. Однак він не може бути безмежним. Інститут процесуального імунітету цієї категорії осіб повинен відповідати міжнародним стандартам і важливим загальнолюдським цінностям. Тому неприпустимо, коли надані переваги використовуються для власної вигоди, а не для незалежного виконання службових обов'язків. Особливий порядок кримінального провадження щодо окремої категорії осіб повинен здійснюватися тільки щодо кримінальних правопорушень, які пов'язані з виконанням ними своїх повноважень, та на період виконання цих повноважень. Якщо злочин, пов'язаний із посадовими обов'язками, вчинено в період строку повноважень, але виявлено по його закінченні, дотримання особливого порядку не потрібно. Якщо особа втратила особливий правовий

статус у період здійснення кримінального провадження, то особливе провадження слід закрити, продовжуючи розслідування в загальному порядку.

Установлення оптимального співвідношення між інтересами забезпечення захисту особи, яка виконує важливі для держави й суспільства функції, й недопущенням її безкарності в учинення нею злочину вбачається дуже важливим завданням правової політики держави, яке не втрачає актуальності.